Št. 25. V Trstu, sredo 23. junija 1880. Tečaj V.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

„EDINOST" izhaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gld. 40 kr., za polu leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tristopno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratem tiskanji je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravništvu (Vedata Romana št. 106). — Vse drugo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici: Na Opčinah, na Prosek, v Barkoli, v Bazovici, v Škednji in M. Magdaleni zg.

Vabilo na naročbo.

Čestite gospode, ki so naročeni le na polu leta našega časnika, vljudno vabimo, naj mu tudi vprihodnje svoje pomoči ne odtegnó.

Nove naročnike prosimo, naj se blagovolé hitro oglasiti, da bo mogoče določiti število tiskov i liste o pravem času razposlati.

Mnogo naročnine imamo še tirjati; prosimo tedaj vsacega, kedor še ni plačal za prvo poluletje, naj se podviza.

Rodoljubom, kateri so nas doslej blagodušno gmotno i duševno podpirali, izrekamo srčno zahvalo ter jih h krati prosimo, naj bodo nam tudi še odslej podpora v trudapolnem narodnem delu.

Spomenica državnega poslanca dr. Vitezića naučnemu ministru.

Mnogokrat smo uže govorili o istrskih šolah i pri tem poudarjali, kolika krivica se godí hrvaškemu narodu, kateremu silijo laški i nemški jezik v srednje i ljudske šole, za pravo odgojo hrvaškega ljudstva pa se je od Stadijonovih časov več opustilo nego storilo. Za laščino so imeli vladni možje toliko skrbí, da so se cele vasí i mesta polaščila Avstriji na veliko škodo, pa v velik prid irredentarstvu, katerega bi na Primorskem nikoli ne bilo, da ga niso dojile šole i gosposke. I za hrvaško ljudstvo, kedo se je brigal za to? ono je bilo paria, vsak pritepin ga je smel dreti i mu ukazovati.

Priobčili smo o tej zadevi tudi govora gosp. Nabrgoja i dr. Vitezića v državnem zboru, katera oba sta živimi barvami slikala, kako krivično se dela sè slovenskim i hrvaškim prebivalstom na Primorskem.

»Naša Sloga« je priobčila spomenico, katero je poslal državni poslanec dr. Vitezić naučnemu ministru o istrskih šolah, i mi spolnjujemo le svojo dolžnost, ako javno izrekamo, da jej popolnem pritrjujemo. Iz nje posnemamo to le:

Vaša Prevzvišenost!

Ne spuščam se v to, kar sem v raznih prilikah o istrskih šolah govoril v visokej poslanskej zbornici, predočiti hočem Vašej Prevzvišenosti le one mere, katerih bi se imela visoka vlada poprijeti, da se obstoječe napake odstrane.

Te mere bi bile:

I. *Nemška gimnazija* v Pazinu bi se morala stopoma pohrvatiti iz razlogov, katere sem navel v svojem govoru 23. aprila 1880.

S tem bi država prav nič ne trošila, ampak z odpadom pripravljalnega tečaja bi na leto 1500 gld. prihranila.

Na tej gimnaziji bi se imela uvesti italijanski i nemški jezik kakor zapovedana učna predmeta, i prav to bi se moralo storiti na gimnaziji v Kopru za slovanski i nemški jezik.

II. *Realne šole.*

V Istri je višja realka v Piranu z italijanskim, i nižja realka v Pulji (vojaški zavod) z nemškim učnim jezikom.

Slovanskih stanovnikov je dve tretjini v Istri, a nemajo ni enega tacega zavoda.

Ta nepristojnost bi se tedaj morala s tem poravnati, da se ustanovi ena slovanska realka.

III. *Navtična šola v Lošinju.*

Ker je ta šola v mestu, kder se večinom govori hrvatski, i ker je največ učencev, ki jo obiskujejo, hrvatskega naroda, zato bi se morali nekateri predmeti učiti v hrvaškem jeziku. Naj se ne očita, da nemamo učnih knjig v tem jeziku, ker je v Bakru na naš način urejena navtična šola, v katerej se izključivo hrvaški predava. Potrebne knjige bi se lahko odondod dobile.

IV. *Učiteljšče v Kopru.*

Hiša, v katerej je umeščeno, morala bi se popraviti, ker je velika nevarnost, da se razruši, poškoduje na telesu, ali celo usmrti učitelje in učence. Če pa to ne bi kazalo, naj se sezida nova, ali najme druga.

Kar se tiče učne osnove, morali bi se glavne predmete, ker se tu goje učitelji za italijanske, slovenske i hrvaške šole, učiti v vseh treh razdelkih štirih tečajev v materinem jeziku v razne razdelke vpisani učenci.

Zdaj se glavni predmeti uče v nemškem jeziku i to progresivno tako, da se v četrtem tečaju razen verozakona in materinega jezika uče vsi predmeti, celo pedagogika, v nemškem jeziku. Taka uredba je v jasnem nasprotji z vsacim pedagogičnim načelom i namenom, kateri so morali imeti pred očmi oni, ki so zavod napravili za odgojevanje učiteljev ljudskih šol.

Učna osnova bi se morala tedaj, kakor sem uže omenil, tako promeniti, da se glavni predmeti v vseh štirih tečajih uče v materinem jeziku posameznih učencev.

Razen tega bi se morala preklicati ministerska naredba, katera zahteva, da morajo vsi učitelji in učiteljice na Primorskem napraviti preskušnjo iz nemškega jezika.

Eden, ali dva učitelja več i dosegel bi se zaželeni cilj; to bi toliko bilo koristno, da bi se na veči trošek, okoli 2000 gld. ne mogel ozir jemati.

Temu nasproti pa bi odpadlo več troškov, ako se pohrvati pazinska gimnazija.

V. *Žensko gojišče v Gorici.*

Tu bi se moral napraviti hrvatski oddelek, ker se gospice hrvaških roditeljev in pripravljajoče se za učiteljice hrvatskih šol, ne smejo siliti, da se učé v tujem jeziku. Dubrovnik, kder je tak zavod v hrvatskem jeziku, preoddaljen je od Istre i zato se ne more pričakovati, da bi se od tam dobivale potrebne učiteljice za Istro. In v resnici so se doslej le tri učenke s Primorskega — vse tri z otoka Krka — pri zavodu v Dubrovniku vpisale, kar je, kakor vsakdo vidi, skoraj nič.

Deželni šolski svet je 11. marcija t. l. št. 180 objavil krajnim šolskim svetom, da je na goriškem učiteljišči toliko učenk, da se vse učiteljske službe na Primorskem lahko pokrijejo, i da ne bode več priporočal prošenj za državne stipendije.

To utegne veljati za italijanske in slovenske šole, ali za hrvatske gotovo ne more veljati, ker za te še ene preskušene učiteljice ni.

VI. *Ljudske i meščanske šole.*

Vladni predlog o državnem proračunu navaja statistične podatke, po katerih je v Istri 173 ljudskih šol.

Sistemiziranih učiteljskih mest je bilo 13 izpraznenih in 11 z učitelji brez preskušnje začasno providenih.

Zarad silne potrebe je bilo 47 šol začasno napravljenih, pa po istem predlogu jih še mnogo treba, i prav tako treba še 300 učiteljev. Ta izkaz nujno zahteva, da popravi vlada zanemarjeno, da vse moči porabi, da se šole v Istri kakor hitro mogoče povzdigno na število, predpisano v šolskih zakonih.

Ker je italijanski jezik kakor učni jezik skoraj v vseh ljudskih šolah uveden, ker je v Istri *le ena* trirazredna, pa nobene višerazredne slovanske ljudske šole ni, zato se je treba prizadevati, da se tam, kder je večina prebivalcev Slovanov, uvede slovanski jezik kakor učni jezik v ljudske šole, ter da se višerazredne šole po potrebi, i tudi katera meščanska šola ustanoví.

H koncu si osvobodujem še to pristaviti, da je izpolnjitev pod št. I izražene želje, namreč postopna preustrojitev nemške gimnazije v Pazinu v hrvaško, najpotrebniši i najnujniši korak, pred vsem ozira vreden.

Zadnja nemška straža.

V dopisu od Adrije je prinesla praška »Politik« to le: »Radovanje i znamenja zvestobe in udanosti češkega bratovskega naroda mej cesarjevim potovanjem po Češkem i Moravskem so našla živ i navdušen odmev pri vseh južnih Slovanih od Drave doli do Kotora! Vsi naši časniki jako sočutno govore o tej dogodbi in jej prilaščujejo veliko politično pomembo ter izrekajo upanje, da bode boljše. Na Čehe smo vedno obračali svoje oči, oni so bili nam vzor i borilci pred nami, njih reč je

Podlistek.

Obrazi iz vojaškega živenja.

I. STREŽAJ.

(Dalje).

Tudi dobri častnik se zamisli, a ne pridene ne ene besedice več k navadnemu govoru. Isto tako tudi njegov strežaj. Ali sta se bolj pogostoma srečevala s pogledi, ki so pomenjali: teško ti je, to vem. Vojak se je obotavljal pri svojem delu, da se le dalj časa zamudi, i da se te dni odškoduje za britko slovo. S prva se mu delo ni nič prav odsedalo, potem je očividno navlašč počasi delal, nazadnje pa počenjal, kakor da bi brisal prah po čistih mizah i stolovih, ali bolj pogostoma; ves vtopljen v otožne svoje misli, mahal je s cunjo sem ter tja, i se ne doteknol ničesa. Častnik je mej tem postajal sklenenimi rokami pred zrcalom, v katero se je odbijala podoba njegovega vojaka, opazoval očmi njegove korake ter se ugibal njegovim pogledom, upirajoč hlastno obraz in oči v strop, kakor bi razmišljen bil. Gospod poročnik, smem otiti? — Le hodi. — I vojak je šel. A precej se je čulo iz sobe. — Hodi sem — I vojak se je vrnol. — Zapoveste še kaj? — Nič — Hotel sem ti le reči . . . nič, nič; naj bo na jutri, le hodi. — I morda ga je le pozval, da ga vidi, i ko je videl v drugič odhajajočega, upiral je dalj časa oči v vrata, skozi katera je odšel.

Napoči nazadnje dan ločitve. Častnik je sedel doma za mizo priprtim vratom nasproti. Polu ure še in imel je priti vojak poslovit se ter otiti. Pušil je častnik i spuščal kvišku dimne oblake ter razmišljen gledal, kako so se leno i vrtinčasto kvišku ulekli, dokler se nijso zgubili v zraku. Kadilo se mu je v oči, ki so mu jele solzeti, a on jih je zdaj pa zdaj z dlanjo obrisal, vendar čudeč se, da so solze tako debele, kakor da bi se res jokal. Prisojeval je vse to le dimu, hotel je zatreti mehkočutje, zatajiti ga samemu sebi, vreči na smotko vse, kar je zadevalo srce. I mislil je . . . To se ve da, saj sem moral tega pričakovati! Zakaj bi tedaj žaloval? Mar nijsem vedel, ko sem ga vzel k sebi, da ga ne bodem mogel obdržati na veke? Mar nijsem vedel, da traje služba le pet let? I da ima ta človek svoj dom, polje, družino, kder je rojen, kder je vzrastel, od kodar je odšel žalosten, i kamor se vrne vesel? Baš bi hotel zahtevati, naj ostane pri vojacih, radi mene; Bedak sem! Bil bi sebičen . . . Ne, saj sem uže! Katera hvaležnosti vez ga veže name? Kaj sem mu jaz storil dobrega? Kaj mi je dolžan on? oh! veliko, za Boga! Saj sem bil ž njim vedno le neotesan i surov! Saj stojim vedno le pred njim, kakor verosodnik, pačilo jaz! Kri imam tako, kaj hočem! Zabadava je, jaz nemam besed, da bi mogel razodeti čutila . . . Pa kaj, saj jih ne smem razodeti. Ali, vendar pokazal bi se mu rad bolj človeškega. Sedaj odhaja. Odhaja domov k nekedanjemu poljskemu delu v nekedanje živenje; s časom izgubi vse vojaške navade, pozabi vse, svoj polk, svoje tovariše, i svojega častnika. Pa kaj temu? Da je le zadovoljin. A jaz, ga bodem mogel jaz pozabiti? Koliko časa še mine, da se navadim novega obraza, da se mi ne bode več zdelo na jutro, ko se zbudim, videti ga pred seboj vsega v poslu tam v kotu, tiho, tiho, skoro nepremakljivega udržavati si sapo, da me ne zbudi pred časom. Kolikokrat ga bodem še probudivši se, klical po imenu? Toliko let društva, pobožne udanosti, iskrene službe, pa videti, kako ti sedaj odhaja kar meni nič, tebi nič. Ali, to je naša služba, tu ne pomaga nič! Udati se moramo!

Kak fant! Kako srce! Ako sem kedaj na poti, ko me je mučil trud, peklo solnce, prah mi sapo zapiral, malo postajal ter obračal okrog oči, da zapazim kde malo vode, precej se mi je prikazala čutara ter mi nek glas dejal: Hočete li piti, gospod poročnik? Bil je on! Ukral se je natihoma iz reda, hitel po vode . . . daleč morda, Bog ve kam; hipoma bil zopet tu, ves zasopen, potan, truden, ter se primuznol do mene i čakal, da bi poželil vode. Ako sem kedaj na polji zadremal v senci kacega drevesa, i mi je solnce s časom jelo sijati v obraz, precej je roka ali zataknola veje, ali raztegnola šator, ali položila tri ali štiri torbe drugo vrh druge, ali obesila na puško plašč, i solnce mi ni nagajalo več. Čegava je bila ona roka? Njegova, vedno njegova. Da smo le dospevali na postajo po šest, — sedem — osemurnem poti, razpeli šatore, uže ga ni bilo več, i jaz išči ga, zovi ga na glas po polji: Kde tiči, i Bog ve, kam je zagazil butec, i tako se ne ravná, i naj mi le pride, uže ga obdelam, i tako naprej. Za trenotek pozneje sem ga videl, kako je prihajal od daleč ves zgrbljen pod butaro slame, neenakim korakom, skakajoč, kričeč na desno i levo na vsacega, ki mu je hotel iztrgati pest slame, spotikajoč se ob šatorovih vrvéh, skakajoč čez grmovje i jame, gazeč po torbah i na solncu razgrnenih košuljah, i spotikajoč se ob spavajočih. Dospevši do mene, metal je slamo na tla, zdihal globoko, brisal si pot z obraza ter govoril ves prestrašen: Gospod poročnik! čakati ste me mo-

bila naša reč, njihovo trpenje naše trpenje, i tako je zdaj njihovo *veselje* tudi naše veselje. Umetna stena, katero si je prizadevala vladohlepna brezvestna stranka postaviti mej knezom in večino njegovih ljudstev, zdrobila se je v prah in vsi, katerim je na srci mir, veljava i moč naše Avstrije, blagoslavljajo srečni dan ter ga vedno ohranijo v preslavnem spominu!

Farizejski voditelji in organi zgoraj omenjene odgospodarivše stranke, ki prav ob narodovih prepirih životarijo, res na vseh voglih nesramno razsajajo i se celo kroni nasproti izražajo tako, kakor se poprej nikdar ni slišalo, ali tako riganje nezmožnega divjanja nikogar več ne zapelje i prestraši, — proroke v volčjih kožah smo uže davno spoznali. Mene tekel — šteti so ure nasilnega njihovega gospodarstva. Mej tiste, ki od časa, kar se je uvedel nov red z geslom: «Nemštvo je v nevarnosti!» vsak dan v bojni rog trobijo, spada tudi hroma i mršava teta «Triester Zeitung», ki je zadnja nemška straža na jugu. Ne bi se pečali z nepomenljivim časnikom, ki ima le poludrugi tisoč naročnikov, da njegovo sedanje vedenje ni v ostrim nasprotji z minolostjo, kar kaže, kakošne razmere so tukaj. «Triester Zeitung» ima v roki žlico trgovinske zbornice in c. k. deželnega namestništva, ona živi tedaj nekoliko ob miloščini in davkih. Gotovo bi tedaj prav bilo, da je tak časnik nepristransk, miren in patriotičen. Pred letom i dnevom smo brali v njem še več člankov, ki so bili pravični tudi Čehom, Poljakom in Slovencem i so za spravo govorili. Takrat . . . . . (nekoliko vrstic moramo preskočiti, ker nemamo radi ni mi, ni naši naročniki, da bi se gosp. državni pravdnik na vse liste naročil). Zakaj se je «Triester Zeitung» tako promenila, to ni teška uganka. Pri mnogoterih dogodbah v laškem taborji, katerim se nedolžnost prav malo pozna, gluha je i slepa, zoper vse slovanske narode pa brez mere hujska i sumniči i sramoti brez konca i kraja njihove vzvišene voditelje, kakor tudi grofa Taaffeja in grofa Hohenwarta. Ker je «Tr. Ztg.» zelo nerodovita, zato pleni drzne napade iz vseh velicih i zakotnih časnikov nje tovaršije, ter dela iz njih izvirne dopise, ki so bili pa uže poprej od besede do besede v druzih časnikih, da le Slovane sramoti. Celo tukajšnji Nemci tako počenjanje grajajo. Nedejamo se, da je čas blizo, ko se «Triester Ztg.» v svoje meje zavrne ter se jej pové, kako nalogo ima. Zdaj dela več škode, nego koristi.»

«Triester Zeitung» se vsled tega dopisa nekako bojazljivo, medlo i prav neukretno opravičuje, pravi, da jej trgovinska zbornica, ki je naročena na 4 iztiske, plačuje oznanila, i da je to njena razmera do trgovinske zbornice; deželno namestništvo je naročeno na 1 iztisek in jej — žalibog! — ne daje plačanih oznanil. — Mi ne vemo razmer tega časnika, to pa moramo poudarjati, da ima ves Trst «Triester Ztg.» za poluvladni organ, ki vživa vladno podporo; koliko je resnice na tem, tega ne vemo, znano pa nam je, da jej vlada zelo na roko hodi i da še nikoli ni bila zaplenena, če tudi strašno divjá zoper slovanske narode, surovo i nesramno napada najpostenejše veljake, privržene sedanjej vladi, i grofa Taaffeja samega. Da nabira iz raznih časnikov najgrša ovajanja ter jih priobčuje za izvirne dopise, o tem smo se tudi mi uže večkrat prepričali i «Triester Ztg» mora to sama pripoznavati, ker se tega očitanja ni dotaknola.

Sploh je v Trstu priznano, da zoper Slovane v sedanjem času noben list tako sovražno i zaničevalno ne piše, kakor naša tetka, ona prevrača dogodke, zapira oči i maši ušesa resnici, da more Slovane ovajati i črniti; ona je za nemštvo to, kar je «Indipendente» za italijanstvo, i to menda sama čuti, ker se tako skrbno varuje vsega, kar bi Italijanisimom ne bilo po volji. Ona nosi «das Deutschthum in Oesterreich hoch!» pa pravi: «Die Nationalpolitik ist uns fremd, denn sie ist die Zerstörung Oesterreichs» Ako bi «Triest. Ztg.» le malo promislila politične dogodbe zadnjih let, nikakor ne bi kaj tacega mogla trditi, ker prav ideja narodne politike zmaguje dan danes po vsej Evropi. Mi smo gotovo tako dobri avstrijski patrijoti, kakor «Tr. Ztg.» a nikakor ne moremo verovati, da ima Avstrija svojo bodočnost v hegemoniji Nemcev i zatiranju Slovanov, ker to je krivično i krivica ne zida, ampak podira. Le v krščanskem načelu, v ljubezni do bližnjega, tedaj v enakopravnosti vseh narodov ima Avstrija srečno i slavno bodočnost; ako bo hodila druga pota, plen bode sosednjim državam i te nesreče, to upanje gojimo, varovali jo bodo pošteni, zvesti državljani, ne pa «Triester Zeitung», ki se vede i napenja, kakor bi zastopnica bila katerega močnega naroda, ali vsaj stranke, pa koga zastopa ona? Nemškega naroda v Trstu i na Primorskem ni veliko, pa še ta je do mala miren i Slovanom prijazen. Zastopnica je nekaterih iz Reicha i Švice privandranih Nemcev, ki v svojem napuhu nemajo i ne morejo imeti srca za Avstrijo, toliko manj, ker so ptujci; zastopnica je nekoliko druzih vekačev i bahačev, katere bi pa lahko na prste prešteli. To so tisti ljudje, ki v svojej puhlosti i podlosti delajo nemški most na Adrijo i Bismarkov prapor visoko nosijo. Te i take ljudi zastopa «Triester Zeitung». Sè slovanskimi zadevami se posebno rada peča, pa še v teh je neizrečeno pristranska ker v enej in istej reči sodi zdaj tako, zdaj drugače; če se namreč pripeti v Trstu, tedaj je bela, če pa v Ljubljani, tedaj je črna, ker za tržaške Slovence ima vso drugo mero, nego za Kranjske. Po tem takem ne more imeti dosti prepričanja, značajnosti i politične zrelosti i kder tega ni, tam tudi mnogo morale i patriotizma ne bode.

Deželni zbori.

Druga seja tržaškega deželnega zbora je bila 14. t. m. V tej seji je deželni odbor podal program tistih predmetov, ki se imajo obravnovati v tem zasedanji. Dotično poročilo se sklepa takole: Deželni odbor naj sestavi in odpošlje posebne nujne vloge vladi gledé ustanovitve pravne fakultete v Trstu z italijanskim učnim jezikom in glede izdanja pomorskega zakona.

Pri generalnej debati poudarja poslanec dr. Wittmann nepriličnosti take pravne fakultete, kakoršna bi bila nasvetovana; vendar je govornik pripravljen zanjo glasovati in priporoča, naj se napravi spomenica, a ne na naučno, ampak na skupno ministerstvo i naj se to h krati naznani obema zbornicama državnega zbora. Dalje predlaga Wittman, naj se izpusti kraj, kder bi se imela ustanoviti fakulteta.

Gledé morskega zakona se govornik ne ujema z nazori deželnega odbora, da je namreč odpadla potreba, odpraviti ali promeniti brambeni zakon, on predlaga, naj se deželnemu odboru naroči, da novelo brambenega zakona preudari i še v tem zasedanji novo prošnjo predloží.

Dr. Wittman dalje priporoča, naj se napravi toliko važna banka za pomorski kredit, da se trgovinska mornarica obvaruje, propada i zahteva za to moralično podporo deželnega zbora.

Gosp. Nabergoj govori o pravnej fakulteti, omenja, da je Italijanom ne zavida, če tudi je prepričan, da je dozdanji poslanci ne učakajo; primerja razmere italijanskega i slovanskega prebivalstva, ter pobija trditev, da so primorske dežele italijanske, ker po statistiki imajo one polu milijona Slovanov i le 170.000 Italijanov.

Levičarjem je ta opomba žilo napela, ali resnice niso mogli pobiti.

Poslanec Artelli pobija Wittmanov zadnji predlog, navaja vzroke, zarad katerih propada trgovinska mornarica in pravi, da bi pomorska banka propada ne ubranila.

Zoper to banko in Wittmanov dostavek glede pravne fakulte govoré še Vidakovich, Consolo in Dompieri.

Wittmanovega dostavka se potem le toliko sprejme, kolikor se tiče spomenice.

Sprejme se tudi druga točka zastran pomorskega zakona.

Drugi Wittmanovi predlogi pa se morajo izročiti deželnemu odboru, predno se predložé deželnemu zboru.

Tretja seja je bila 21. t. m. zvečer. Na dnevnem redu: Witmanovo poročilo zastran prenaredbe brambenega zakona, potem zastran ustanovitve pomorske banke. Računski sklepi l. 1878 in 1879. Poročilo deželnega odbora o gospodarstvu z deželnim šolskim zalogom v letih 1878 in 1879. Prošnja bolniškega društva dunajskih dijakov za podporo. Prošnja podpornega društva dunajskih dijakov filozofiške fakultete. Spomenica pedagogično-didaktiškega društva v Trstu za ljudske šole na Primorskem glede pravnega pripoznanja v prid učiteljstvu ljudskih šol v Trstu in okolici. Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona, zastran naložitve deželnega šolskega zaloga. Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona za varstvo poljskega posestva. — Prihodnjič več o tem.

Tretja seja goriškega deželnega zbora, dne 11. junija. Doktor Deperis poroča v imenu pravnega odseka o vladnem predlogu zakona, po katerem bi se določili dodatki iz deželnega zaloga k troškom šolskih okrajev. On predlaga, naj se načrt dotičnega zakona izroči deželnemu odboru, da ga preudari in v prihodnjem zasedanji svoje predloge zboru predloži. Ta predlog je obveljal, če tudi je vladni komisar bil zoper njega ter je zagovarjal vladni načrt.

Potem pridete na vrsto dve peticiji političnega društva «Sloga», kateri obe se izročite deželnemu odboru v preudarek i poročilo, prva zadeva prevredbo županij na slovenskej strani goriške dežele i druga: delanje in vzdržavanje necesarskih cest. Zastran cest naroča zbor deželnemu odboru, naj se prizadeva, da c. k. vlada prevzame mej državne ceste te le skladovne ceste:

a) cesto od Podgore skoz Ločnik in Kormin do italijanske meje;

b) cesto od Gradišča skoz Vileš, Rudo, Škodovako do Črvinjana;

c) cesto od Gorice skoz Dornberg in Štanjel do Sežane;

d) cesto od Volč skoz Tolmin, Sv. Lucijo, Slap, Tribušo in Želin do Idrije, in

e) cesto od Kobarida skoz Staroselo, Robič do italijanske meje.

Nazadnje se potrdijo po nekoliko uže izvršene razdelitve občinskih zemljišč Banjšic sv. Lorenca, necega zemljišča plavske katastralne občine v anhovskej županiji, potem doblarskih, kanalskih in plavskih, i nazadnje bretoviških zemljišč.

Četrta seja, dne 15. junija. — Vladni zastopnik naznani, da je cesar z najvišjim sklepom od 12. t. m. imenoval poslanca dr. Tonklija za glavarjevega namestnika.

Potem se odobré proračuni za l. 1880 in 1881 gospinskega, šolskega, werdenberškega zaloga in zalogov za gozdno gojitev in za ranjene in bolne vojake, in potrdé dotični računski sklepi za l. 1878 in 1879.

Na predlog dr. Maurovića se je sklenolo, da se vprihodnjič od štipendij werdenberškega zaloga ne bodo več odbijali oskrbništveni troški, katere prevzame deželni zalog.

V drugej seji kranjskega deželnega zbora dne 14. t. m. je deželni glavar naznanil, da je deželni odbor dovolil po toči poškodovanim občinam na Dolenjskem za zdaj 1500 gld., deželni prvosednik pa povedal, da je vlada od ostalih podpornih novcev za Notranjsko odločila 600 gld. za podporo poškodovancem. Tudi je gosp. deželni prvosednik oškodovance priporočil ministerstvu za podporo iz državnega zaklada ali pa na najvišjem mestu (Dobro! Dobro!)

Volitve poslancev: g.g. Petra Graselija, Gutmannsthal-Benvenutija in dr. Julija Vestenecka so se odobrile.

Občinam Budanje, Erzelj, Koče, Lože, Planina, Podraga, Slap, Sturija, Ustja, Šentvid, Vrabče, Vipava in Col se je po gorkem Lavrenčičevem priporočilu dovolilo, da smejo pobirati povišano takso 10 soldov od hektolitra, ki je v navadi pod imenom «mrčinstvo», in katero ima plačevati kupec za mero iz prve roke in pa na debelo, t. j. najmanj 60 litrov kupljenega vina ali mošta za občinsko blagajnico one občine, v katerej je vino kupil in sicer 1 sold od vsacih 10 litrov.

Dovolilo se je mej drugim tudi filharmoničnemu društvu za muzikalno šolo 300 gl. skoz 3 leta, za parno gasilnico tudi 300 gld.

V Gradcu so konservativni poslanci izročili deželnemu zboru 1300 prošenj za šestletno šolsko dolžnost. To ogromno

---

rali dolgo; ni-li res? Kaj hočete, moral sem iti tako daleč! Razstiljal je slamo po travi, kakor je dolg človek, za vzglavje deval svojo torbo, obračal se k meni ter govoril: Gospod poročnik, bo li dobro tako? — Dobri dečko, premišljeval sem sam pri sebi, nisem imel prav, ko sem se hudoval nad teboj; — hodi, hodi, prideval sem potem na glas, hodi počivat, ki si počitka potreben. Ali je pa dobro tako? ponavljal je, ako ne, pojdem po drugo. Da, da, dobro je, le hodi počivat, le, ne gubi časa. Ako me je časi v noči na poti zaspanec silil, da sem se, kakor je uže navada, opotekal od ene do druge strani ceste, ter se preveč bližal kraju kake jame, položevala se je lehka roka na ramo, ter me lahno tirala sredi ceste i neki glas mi šepetal. Pazite, gospod poročnik, jama je. I vedno on!.. Ali kaj sem storil jaz dobrega temu človeku, da vedno za me skrbi, i me vedno neguje nežnostjo kakor mati? Kaj imam jaz, kaj sem jaz, da me on ljubi s tako pobožnostijo, krepostijo? Kake zasluge imam jaz proti njemu, ki živi le za — me, i ki bi zame gotovo prelil svojo kri? Zakaj je neki ta mladenič, neomikanega obraza, na matiki ožuljenih rok, truda i težav utrjenih udov, bez vzgoje i olike, rojen i vzrastel tam v samotnej koči na kmetih, nepoznan s meščanskim živenjem, postal tako nežen i vljuden kakor deklica ter si zadržuje sapo, da me ne zbudi, i se tako lahno dotakne rame, da me odvrne od jame, i mi podaje list, držeč ga na konci prstov, kakor da bi se bal oskrunoti ga, i se čuti srečnega, ko se mu dobrovoljno posmehnem, ko ga vljudno nagovorim, ko ga prijazno pogledam ter mu velim: Dobro? Kako je to? Ah! Baš moramo reči, da se človeško srce prisvoji pod tem suknom novih čutov, nepoznanih onim, ki niso ali niso bili vojaci. Ljudje ne sluté v nas druzih čustev, nego onih, ki nas razplamenévajo v vojnih trenotkih; zares, ljudje nas premalo poznajo; oni ne vedó, da se pri vojacih srce nikedar ne ostara, ampak da se omladi i odpíra najslajšim sladkostim prve mladosti, i da v onih živi i se v nje zamakne bolj nego v najburnejših i krutejših slastih vojske ...oh! kedor nij vojak, ne bode nikedar umel ljubezni, ki me veže s tem mladeničem! Nemogoče! Trebalo bi, da bi prebuděl mnogo nočij pod vedrim nebom, da bi se mnogokrat julija meseca spustil na pot, da bi bil mnogokrat na prednjej straži v deročem dežji, da bi trpel glada i žeje do omage, i da bi vedno imel pri sebi prijatelja, ki bi ga pogrinal s plaščem, da ga ubrani hudega mraza, ki bi mu otiral obleko, ki bi mu podajal kapljico vode, košček kruha, utrganega samemu sebi. Služabnik! I vendar so taki, ki ga tako zovó! Oh! (vzklikne s pooblačenim čelom) to je kletev! Da! Kader mi pride naproti i me pozdravi z onim plahim, ljubeznjivim pogledom, tedaj čutim, da jaz isto tako spoštujem njega, ko mu velim, naj pobesi roko, kakor on, kader jo dvigne k čaki.

I ta mož me zapušča, samega me zapušča, odhaja — ne vrne se nikedar več! Ali ne, ne, jaz ga obiščem, jaz. Poiščem ga, ko bode na odpustu; saj mi je znano ime njegove vasi, pozvem uže, kako se zove županija, njegovo imetje; pohitim tja, nenadoma ga zasačim pri poljskem delu, pokličem ga po imenu. — Ne poznaš več svojega poročnika? — Koga vidim? Gospod poročnik, vi tukaj? odgovori mi ves ponižen. Da, da, moral sem te videti! Hodi sem, dragi vojak, objemi me.

V tem trenotku zasliši po stopnicah korak, lehak, počasen, neenak, kakor da bi se kedo navlašč obotavljal, da zakasni prihod v sobo. Nastavlja ušesa, korak se bliža, srce se mu stisne; — obrne se, tukaj je — on je — vojak.

Bil je bledega obraza i rudečih objokanih očij; pozdravi, stori korak naprej, ter se ustavi, gledajoč častnika. Ta je glavo obrnol na drugo stran.

— Gospod poročnik, zdaj pojdem.

— Na svidenje — mu odgovori častnik, stiskajoč ustnice pri vsakej besedi, i gledajoč vedno v stran. — Na svidenje. Srečno pot... vrni se domov... delaj... živi ko dober sin... kakor do sedaj... i na svidenje.

Gospod poročnik! vsklikne vojak s tresočim glasom, ter stori korak proti njemu.

— Le hodi le, dokler ti je čas, hodi, pozno je uže, urno urno.

I mu stegne roko; vojak jo krepko stisne:

Srečno pot,.... i ne zabi mene, veš? Spomni se časi svojega častnika.

Dobri dečko je hotel odgovoriti; skuša govoriti i zastoče, stisne še enkrat ono roko, obrne se, pogleda vrata, pogleda še enkrat častnika, ki je še vedno držal glavo obrneno v stran, stori še korak naprej .... Ah! gospod poročnik! zastoče i uhiti.

Drugi ostane sam, pogleda okrog sebe, obrne oči na prag, potem upre komolec na mizo, nasloni glavo na roke, i debele solze se mu prikažejo v očeh, zasvete malo, potem se pa ulijó urno urno po obrazu, kakor da bi se bale, da jih kedo ne vidi. Obriše si oči s dlanjo, pogleda na cigaro: ugasnola je; ah! zdaj so bile res solze; nasloni glavo na roko in se zjoka, saj je bil joka potreben.

število prošenj je liberalce iznenadilo, prestrašilo i zbegalo, ker te prošnje so jim dale veliko nezaupnico.

V češkem deželnem zboru se je izročila predloga zastran prenaredbe volilnega reda odseku 21 mož, katerim je prvosednik grof Mansfeld, nekdanji minister, njegov namestnik pa dr. Rieger.

Centralistična večina odseka je vladno predlogo zavrgla. Nič ni koristilo, da je Rieger poudarjal pravičnost te predloge, i vabil nemške poslance, naj se mir naredi. Brez uspeha so bili tudi Zeithamerjevi opomini, Plener je na vsa usta povedal, da se s Taaffejevo vlado neče pogajati i grof Mansfeld je odtegnol roko spravi rekoč: Mi veliki posestniki smo centralisti, vi narodnjaci pa avtonomisti, zato sprava mej nami ni mogoča. — Večina bo tedaj svetovala deželnemu zboru, naj mimo vladne predloge preide na dnevni red, manjšina pa izrazi posebe svoje menjenje. Da bo večine predlog sprejet, to je skoraj gotovo. Mi imamo vero, da se bo večina tacega sklepa predno misli, hudo kesala; delala je po turški, zato jej na pete stopa turška osoda.

V solnograškem deželnem zboru je nastal spor. Bila je namreč tam ta napaka, da je deželni glavar večkrat oddal prvosedstvo i glasoval z liberalci. Da se ta napaka odpravi, predložil je Lienbacher, naj se deželnemu glavarju odvzame glasovanja pravica. Predlog je bil sprejet in deželni glavar se je odpovedal prvosedstvu in odložil poslanstvo. Njegovi lastni tovariši, liberalci pa so mu dali nezaupnico. Zdaj ta deželni zbor še zborovati ni mogel, ker ni imel ni glavarja, ni njegovega namestnika. To kaže, kako zmožni so liberalci v vladanji.

Na mesto odstopivšega deželnega glavarja je imenovan grof Karol Chorinsky, za njegovega namestnika pa kanonik Lienbacher; oba sta avtonomista.

Dopisi.

Iz Trsta, dne 20. junija.

(Novo sleparstvo v tržaškej, goriškej okolici in v Istri.)

Prav v sredo 16. t. m. potem ko je naš priljubeni list «Edinost» priobčil članek pod napisom: — «S Krasa, dne 7. junija» — Nevaren slepar i. t. d. — posrečilo se je vrlemu našemu policijskemu nadzorniku gosp. J. Nučič-u, tistega sleparja uloviti in v zapor vtaknoti; — zdaj lehko svoje sleparstvo premišljuje.

Ta nesramnež se imenuje Matija Mlekuž, bil je nekdanji agent «banke Slovenije» pozneje pri «peštanskej banki» pod vodstvom gosp. Fr. Drenika, katerega zadnjega je tudi za nekoliko osleparil; — ali sedaj se uže klati skoro dve leti brez službe tukaj po Trsti, Gorici in okoli teh mest.

Ta gosp. M. Mlekuž je zvit in jako silen berač, on vé natanko, s kom je ta ali oni gospod v sorodu, ve kakošna prijaznost je mej tem in onim, s kratka: on zna s pravimi sleparskimi zvijačami beračiti (fehtati).

Ni dosti to, izmislil si je še mnogo druzih sleparskih stvarij, in sicer, kupaval je tukaj po Trstu stare ure in verižice, in tudi nekoliko prstanov po 20 kr., kateri so zlatim zelo podobni, s tem nepristnim blagom je hodil po okolici k duhovnikom, učiteljem, trgovcem i. t. d.

Motil je te gospode s tem, da je deželnega odbora v Ljubljani uradnik, — ali da je v Zagorji pri Litiji učitelj i. t. d. in da se ali Anton Mihelič, ali Anton Janežič i. t. d. imenuje, to seveda denarja mu je zmanjkalo, in po pošti ga dobi še le v 2 ali 3 dneh, zatoraj prosi, da bi se mu posodilo, ker pa nema znanja, pusti garancijo s tem, da zastavi uro sè verižico, in še, če je potreba, 2 prstana, — s takim sleparstvom je ta gosp. uradnik skoraj vso tržaško in goriško okolico begal i sploh le narodnjakom škodo delal.

Prosim tedaj, ker je v mnogih krajih enako delal, da bi vsi tisti gospodje, pri katerih je imel ta slepar umazani posel, ga bližnjej okrajnej sodniji, — ali pa policijskemu vodstvu v Trstu ustmeno ali pismeno objavili.

Še enkrat hvala našemu gosp. J. Nučiču, da je tega zvitega uradnika zasačil, in tako še druge sleparstva obvaroval.

Nekdo, ki je bil tudi osleparjen.

Iz goriške okolice, dne 20. junija.

Zadnji čas je bil, obupanje se je uže polastilo kmeta in posestnika, da mu ne bode več izhajati, ker zaporedoma slabe letine so nam umorile vsako nado, vse veselje. A zdi se, da se vrača zopet zdatni blagoslov na naše polje. Imamo črešenj 4, 5. krat toliko, nego zadnja leta, tudi drugo sadje kaže do sedaj prav dobro, krompirja, sočivja in zelenjadi — mnogo. Deževalo je za ta čas zadosti, tu pa tam še preveč. Sploh v našej okolici, v Brdih in na Furlanskem se bere občna zadovoljnost. — Bogato obdarjena trta — ki je pa še v božjih rokah — obeča mnogo i to je znano — dobre kapljice, da ne bode treba zopet z madžarskim ponarejencem si zdravja kaziti i poleg tega še zanemarjati kupčijo z domačim poštenim pridelkom. Priredili smo letos tudi obilo galete, ali cena je prav niska f. 1.20—1.50; upamo da kaj poraste.

Konečno eno besedo na trda ušesa naše trgovinske kamore, onega mrtvega trupla, ki deželo stane mnogo novcev, ne umeje pa deželi na drugej strani teh novcev zopet povračati.

Eden izmej glavnih oddelkov naših dohodkov je sadna kupčija. Vagon za vagonom, črešnjami napolnjen, odrine z naše postaje proti Beču. Na tisoče voznine se plača vsak teden. Preračunjeno je, da polni vagon sadja v koših stane voznine blizo več, nego polni vagon oseb prvega poštnega reda. Da se sadje ne pokvari, treba ga pošiljati poštnim vlakom, a voznina je strašanska, kakor sploh vse tarife južne železnice. Za toliko novcev bi lahko železnica blago z *brzovlakom* (Schnellzug) prevažala i v dobrem polu dnevu bi imeli Bečani i drugi svežno natrgano sadje. Plodonosni nastopki bi se v kratkem poznali.

Da se pa kaj tacega doseže, da se sploh voznina za sadje nekoliko zniža, da se bode moglo konkurirati s ptujim blagom, ki se izvaža po pontebanski črti, — poklicana je v prvej vrsti naša trgovinska zbornica, da poroča i dokaže trgovinskemu ministerstvo sè statistiko v roki, koliko blaga se izvaža i koliko tisočev voznine se na leto plačuje. Ministerstvo pa, ako mu je res za povzdigo kmetijstva i trgovstva agrarne goriške dežele naj tedaj resno potrka na mrzla prsa delničarjev južne železnice.

To v preudarek našej trgovinskej kamori, da bodemo vsaj vedeli, li še živi!

.....oč.

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

Minister Pražak ima dobiti enake pravice, kakoršne ima minister za Galicijo. Doslej je bila le v posebno važnih primerljajih navada, da so se ministri notranjih uprav, pravosodja, bogočastja i poduka pri nastavljanji spraznenih mest na Českem, Moravskem in Sleskem dogovarjali z ministrom Pražkom. To bo odslej drugače, ker se bo vsako imenovanje in povišanje katerega koli uradnika moralo goditi v porazumu z omenjenim ministrom.

Na Dunaji izdeluje pod prvosedstvom ministra Pražka posebna komisija nov obrtski zakon; člani te komisije so zastopniki ministerstva notranjih uprav, trgovine, pravosodja in vodja državnej tiskarnici Beck.

V najvišjih krogih se pripoveduje, da je cesarjevo popotovanje po Češkem i Moravskem Taaffejevo vlado in koalicijsko idejo okrepilo i da Taaffe v tem zmisli dopolni ministerstvo še predno se skliče državni zbor.

Baron Rodić je Dalmaciji neskončno veliko dobrega storil; njegove zasluge za narod i državo so tolike, da se tolikih noben visok gospod za nobeno deželo ni pridobil, zato ga pa tudi vedno napadajo dunajski judovski časniki. Ko je zadnjić deželni zbor z jako lepim nagovorom pozdravil, bil je ogenj v streh; trobili so judije, da Italijane odvrača od države. Rodić je pravičen mož vsem, on ne zatira Slovanov, zato pa zlivajo žolc nanj tisti, ki bi radi vse avstrijske narode v nemštvu vtopili.

Narodni klub hrvaškega deželnega zbora je soglasno sprejel nagodbo z Madjari.

Hrvaški ban Pejačević je odgovoril deputaciji deželnega zbora, da v okrožnici finančnega vodije Davida glede učenja madjarskega jezika nič tacega ne nahaja, kar bi nasprotovalo nagodbi, i da ta okrožnica ne dela sile (?) finančnim uradnikom. Deželne poslance je ta odgovoril ožalil. Volilci uže preté poslancem z nezaupnicami, ako se krepko ne postavijo zoper pomadjarovanje. Vendar pa je naposled deželni zbor z veliko večino izrekel zaupnico banu. Na Hrvaškem tudi ni vse tako kakor bi prav bilo.

General Filipović, ki je nedavno popotoval po vojnej Krajini, obečal je, da se Krajina v malo mesecih združi s Hrvaško i Slavonsko. To združenje bo Hrvatom jako koristno, ker Krajina je jako narodna; po krepkih zastopnikih, katere iz nje dobi hrvaški deželni zbor, zbudi se na Hrvaškem novo živo narodno i politično življenje.

Tuje dežele.

Poslanci evropskih velevlastij so se sešli 16. t. m. v Berolinu, da določijo nove meje grškemu kraljestvu i kaže se, da hočejo Grkom več dati, nego so zaslužili strahopetstvom v zadnjej turškej vojni. Grška utegne dobiti polovico Tesalije in Epira z velevažno Janino vred. Ali Janina utegne Grkom še preglavico delati, ker Arbanaši je nikakor nečejo oddati, uže so protistirali zoper to njih prvaki i protest telegrafično naznanili vsem velevlastim.

Albanska liga se je popolnem razdrla. Ljudje so se naveličali brez posla i lačni stati v raznih zbirališčih; tudi se je unel razpor mej katoliki i Turci; začeli so tedaj na vse strani begati; tudi Miriditje zapuščajo ostroge ter se vračajo v svoje gore. Vse kaže, da ima Italija svoje roké v Albaniji, podpihuje ljudstvo in vzbuja ustajo.

Na Bolgarskem i v Rumeliji ljudstvo zahteva združenje obeh dežel. Rumelijski knez Vogorides je šel v Carigrad i trdi se, da se ne vrne več nazaj, ampak da bode poklican za kneza v Macedonijo, katera dežela z 600.000 Bolgari ima postati samostojna. Gotovo je, da se Bolgari pripravljajo na vojno, ker v Šumli kopičijo orožje i strelivo ter ga pošiljajo tudi v Rumelijo i mej tamošnje prebivalce delé.

Bolgarski knez Aleksander je ukazal, da se imajo po vseh cerkvah opravljati zadušnice za rusko cesarico Marijo Aleksandrovno «dobrotnico bolgarskega naroda». Ves narod, pravi knežev ukaz, ima uzrok, obžalovati cesaričino smrt.

Grška vse potrebno pripravlja, da takoj zasede one kraje, katere jej prizna berolinska konferenca.

Turška vlada je velevlastim naznanila, da želi njih posredovanja v grškem prašanji, ker se sama z Grki ne more zediniti, ker ti preveč zahtevajo.

Turčija je, kakor kažó znamenja, v zadnjih izdihljajih. V Aziji je lakota, izseljevanje, revolucija, v Carigradu je vlada brez denarjev, brez moči, brez glave; fanatizem raste, upor se očitno proglaša i poročila pravijo, da v malo dneh tudi tukaj ustaja poči i na kup podere trohnelo ozmansko državno poslopje.

Iz Angleškega se poroča: če turška vlada ne bo hotela izvršiti zahtevanj velevlastij, primorale jo bodo te se silo; o tem so uže dotično določile angleška, francoska, italijanska in avstrijska vlada; prvi dve ste uže pripravljeni, da boste naglo delale, ako bode potreba.

Vladni časniki pripovedujejo, da je angleški poslanec Göschen, ko je bil na Dunaji, pregovoril avstrijško vlado, da dovoli združenje Ulčinjske luke i zemlje mej Bojano i Skadrskim jezerom s Črno goro.

V spodnjej zbornici angleškega parlamenta je poslanec Richard nasvetoval, naj se vlada prizadeva za enakočasno razoroženje evropskih velevlastij. Gladstone je odgovoril, da so v Evropi 30 let trajajoče vojne svet tako prenaredile, da se je nadejati miru, tako na priliko se je zedinila Italija, Nemčija preustrojila in osvobodili so se Slovani. Želeti bi bilo, da se najde umniše i ceneje sredstvo, nego je vojna, za poravnavo razporov mej narodi. Tako kočljiva stvar pa se mora prepustiti vladi, da ona ukrene, kar se jej najboljše zdi. Poslanec Courtney je predložil dostavek, po katerem se vlada zavezuje, naj v ugodnej priliki ptujim vladam razoroženje priporoči. Gladstone ni priporočil dodatka, vendar pa ga ni zavračal. Richardov predlog se je nazadnje odbil, Courtnejev dodatek pa potrdil. — Ker razen angleškega parlamenta tudi ruski najvišji krogi delajo za razoroženje, utegne to dobre nastopke imeti i potem bo mnogo boljše na svetu, nego je zdaj, ker vojaštvo jemlje delu najboljše moči i prizadeva neznosne troške.

Italijanski vladni časnik «Diritto» o Črnejgori. Zanimivo je, kar je pisal ta časnik o junaških Črnogorcih, toliko bolj, ker je organ italijanske vlade, zato podajemo tu dotični članek, ki se tako le glasi:

Po titanskem neenakem boju, kateri je bila Črnogora tri leta, najprej sama, potem v zvezi z Rusijo i Srbijo; po zmagonosnih bitvah, katere bodo v zgodovini slovele; potem ko je mogla Črnagora s krvijo osvobojene slovanske dežele sama posesti: o tem trenotku je stopila Črnogora kakor bojna i moralična zmagalka, slušajoč nasvete in obečanja velevlastij, v svèt teh velevlastij na berolinskem shodu. I kaj je dobila Črnagora? Ta mala država, katere stoletja ni mogel zmagati Izlam, ta boriteljica za svobodo, katera je vstoku prinesla otetje, prepričala se je zopet o resnici, da imajo mali pričakovati malo velikodušnosti od velicih. Ali morda ni pravično, da se s to kneževino ravná s tisto poštenostjo, s katero je ona doslej vse pogodbe vršila? Ali ni pravično, da velevlasti izvršé določbe tiste pogodbe, katero so same sklenole, kolikor te določbe zadevajo to sicer malo, pa blagodušno kneževino? «Diritto» sklepa tako le: «Na Dunaj bo Črnagora svoje upe stavila? Gotovo na Angleško in — naj povemo — na Italijo. Nobenej državi ni več na tem, nego Italiji, da se vojna mej Črnogoro in Albanijo ubrani. Italiji je svobodna i močna Črnagora poroštvo za neodvisnost druzih vshodnih dežel, poroštvo, da dunajska vlada ne prestopi novipazarske meje; dalje je zastava prijateljstva, ki nas veže s plemenitim srbskim narodom mej Balkanom i Donavo, zastava blagodejnega upliva, kateri izvršuje Italija na balkanskem poluotoku v prid svobodi in omiki. Morsko obrežje v črnogorskej vlasti bi bila tako rekoč gostoljubna vrata, ki bi se odprla italijanskej trgovini na Adriji in Italiji bi tako mogoče bilo, te tako rekoč deviške dežele v trgovini z vsemi preskrbovati, kar bi pospeševalo gospodarski i moralični razvoj vseh vdeleženih narodov.»

Priznavati moramo, da nam dobro dé sočutje, katero ima «Diritto» do južnih naših bratov, a mika nas zvedeti, kako misli o nas na zgornjej Adriji, kder prebiva nerešencev kopica.

Angleška vojska v Avfganistanu je dobila ukaz, naj razsuje trdnjave, katere je zidala v tej deželi i naj se pripravi na odhod v Indijo. To imajo Angleži od tega, ker so napali avfgansko deželo.

DOMAČE STVARI.

Volitev v deželni zbor. 16. t. m. je bil v mestnem okraji Cervinjan, Tržič in Grad izvoljen v goriški deželni zbor c. k. deželni namestnik baron *Pretis* z vsemi glasovi; v mestnem okraji Čres in Krk pa odvetnik dr. Colombis v poreški deželni zbor.

Škorbut mej vojaci v Bosni tako razsaja, da jih bodo morali premestiti. Trdi se, da je te bolezni največ to krivo, ker vojaci morajo jesti skoraj samo meso brez prikuhe in zelenjave. V Bosni je vrtnarstvo neznana stvar in vendar bi jako potrebno bilo i z majhnim trudom bi se lahko zelenjava pridelovala.

Čitalnica v Sežani je imenovala v seji dné 14. t. m. p. n. gospoda M. Ternovca, c. kr. okraj. sodnika v Vodnjanu (Dignano) jednoglasno *častnim udom* zaradi velikih zaslug, ki jih ima ta gospod ko ustanovnik sež. čitalnice. Bog ga živi!

Profesorska služba je razpisana na koperskem moškem učiteljišči za hrvatski jezik, zgodovino i zemljeznanstvo s hrvaškim i nemškim učnim jezikom. Plača znaša 1000 gld. in doklada 200 gld. Prošnje se imajo vložiti do 1. julija pri deželnem šolskem svetu v Trstu.

Morski volki v jadranskem morji. 7. t. m. so videli morske volke pri Porerji (blizu Pulja) in pri Salvore, 14. pri Barkovljah in 13. mej 5. in 6. uro zjutraj pri Kopru. — Naj se tedaj nobeden ne koplje v nezavarovanih krajih, ker je nevarnost velika.

Deželni zbori bodo dalj časa zborovali, nego se je poprej mislilo. Vlada jim hoče dati prosto roko, do bodo mogli temeljito razpravljati i reševati svoje naloge i zaključiti bodo morali svoje zasedanje še le, ko se snidó delegacije ali državni zbor

V zadnjej «Edinosti» popisani slepar zaprt. Policijsko vodstvo nam je poslalo to le:

«Zarad sumljivosti je bil tukaj prijet 29. letni Matija Mlekuš, katoliške vere, neoženjen i kakor pravi asikurančni popotnik.

Do zdaj se je zvedelo, da se je Mlekuš klatil po deželi in blagodušne slovenske rojake sleparil z lažnjivimi pretvezami, da je ob predplačilih i podporah brez truda živel. Tudi zadnja številka «Edinosti» je v dopisu s Krasa o njegovem počenjanj pisala.

Ker je dozdevek utrjen, da se je Mlekuš, ki se je izdajal za asikurančnega popotnika, uradnika deželnega odbora, profesorja itd., zadolžil večih goljufij i tedaj zapadel kazenskej sodbi, zato ste naprošeni, pozvedujte o tem, kolikor mogoče hitro in objavite nam pozvedbe.

C. k. policijsko vodstvo.

V Trstu, dne 18. junija 1880.»

Temu pristavljamo, da je Mlekuš tudi po Trstu sleparil i se pri tem sklicaval na imeni g.g. Nabrgoja i Cegnarja, katera ga še poznata ne, a zasačila ga je naglo policija, katero je popis v zadnjej «Edinosti» nanj opozoril.

Klic na pomoč. Kranjski deželni prvosednik je razpisal nabor milih darov za Dolenjce, katerim je strašna toča vse pridelke pokončala; škode je polu milijona, poškodovanci so usmiljenja vredni. Naj vsak pomore po svojej moči; kdor ubozemu pomaga, posoja Bogu. — Presvitli cesar je uže daroval 4000 gld. iz lastnega premoženja.

Čisti dohodek davku podvrženih zemljišč v Avstriji po novi vcenitvi.

Ime dežele	Mera oralov	Letni čisti dohodek skup	Letni čisti dohodek poprek od enega orala	
		gold.	gl.	kr.
Dolnje Avstrijsko	3328026	21848136	6	56
Gornje Avstrijsko	1939144	14558229	5	96
Solnogradsko	1065072	1776720	1	67
Tirolsko in Predarelsko	4242667	5657747	1	33
Štajarsko	3676640	13003296	3	54
Koroško	1644895	3450808	2	10
Kranjsko	1655915	3000845	1	85
Primorsko (Trst, Istrija, Gorica in Gradiška)	1298600	4253199	3	28
Dalmacija	2181622	1501211	—	69
Česko	8737406	52582168	6	2
Moravsko	3745940	27424227	7	32
Šlezija	868945	4022735	4	63
Galicija	13192788	29975855	2	26
Bukovina	1766387	3183404	1	81
Skup	49338047	183298580	3	72

Spominek Stanku Vrazu. Matica hrvaška namerjava postaviti lep spominek hrvaškemu pesniku Stanku Vrazu na njegovem rojstvenem domu Cerovcu pri Ljutomeru.

Filoksera ali trtna uš pri Piranu. 19. t. m. je preiskavala posebna komisija pod vodstvom profesorja Röslerja bolno trsje pri Piranu. Našla je 5 oralov za filoksero bolnih vinogradov. Zemlja, na katerej je bolezen, dene se lahko pod vodo, vendar vlada ni še določila, ali se ima to zgoditi. Minister poljedelstva pa je telegrafično dovolil, da se sestavi posebna komisija, katere naloga bo filoksero zatreti; vodija tej komisiji bode politišk o tej stvari izveden uradnik; da se troški pokrijó, nakazal je gosp. minister potrebne novce. — Pristavljati nam ni treba, da je izvožnja trsja itd. iz piranskega okraja prepovedana. Naj vsak vinogradnik blizu okuženega kraja zelo pazi trt, da se bolezen naglo zatre, ako bi se še drugej prikazala.

Ribniško županstvo je tudi za častne ude izvolilo Taaffeja, Hohenwarta in Winklerja.

Slavnost tisočletnice slovanskega bogoslužja prirede slovanski visokošolci na Dunaji v nedeljo 27. junija 1880.

Ob 11. uri dopoludné: Velika staroslovanska maša v sv. Ane cerkvi (I., Annagasse). pri katerej poje sl. slovansko pevsko društvo.

Ob 8½ uri na večer: Svečanostni večor v sobanah dunajske «Gartenbau-Gesellschaft» (I., Parkring 12).

Slavnostni odbor vabi k obilnej vdeležbi.

Hrvaška društva Sokol, Kolo, Danica pridejo 27. t. m. v Ljubljano, drugi dan pa se odpeljó v Bled. Ljubljanani so uže sestavili poseben odbor, ki bo skrbel, da se gostoljubno i dostojno sprejmó. Poredneži pravijo, da se joka ljubljanski mestni župan, ker ni bil v ta odbor izvoljen.

Za častne občane je izvolila občina Št. Vid na Dolenjskem ministra grofa Taaffeja, kranjskega deželnega prvosednika Winklerja in grofa Hohenwarta — borovniška občina pa Taaffeja, Winklerja in državnega poslanca Kljuna.

Vino s fuchsinom ostrupljeno. 21 sodov tacega vina je tržaška komisija 15. t. m. ukazala v morje izliti. Prav je, naj ga pijó morski volki, ne pa ljudjé.

Šolstvo in vera. Liberalci so do tega pripravili, da se šolskim otrokom ni bilo treba učiti veronauka, ker so lahko prestopali v višje razrede, če tudi ga niso nič znali. Ta napaka je nravnost jako kvarila i spridenosti roko podajala. Učenci malovrednih roditeljev so večkrat brez kazni katehetom kljubovali ter jih celo zaničevali. — To je zdaj odpravljeno, ker je naučni minister ukazal, da se mora na red iz veronauka prav tak ozir jemati, kakor na red iz katerega koli druzega predmeta. Ta ukaz je ministru na čast.

Petindvejseto obletnico svoje intronizacije bo 24. t. m. slovesno praznoval goriški pokneženi višji škof dr. Andrej Gollmayr. Ad multos annos!

Toča in povodenj. Letošnje jako spremenljivo vreme je provzročilo uže mnogo škode. Pobila je toča v mnozih občinah na Dolenjskem, spodnjem Štirskem, Moravskem okoli Brna, v več krajih na Ogerskem in Češkem, v poslednjej deželi je tudi povodenj sila veliko škode napravila.

Za češko narodno gledišče se darujejo vsak dan bogati doneski, vzlasti kar je bil cesar na Českem i tudi sam blagovolil podariti znamenit dar. — Kdaj pa pridemo mi Slovenci do tega, da se tudi v Ljubljani kaj stori? O narodnem domu se uže mnogo let govori, ali doslej se zanj še noben kamen ni dal.

Prof. Dr. Ed. Hanslick, svetoznani glasbeni učenjak, profesor na vseučilišči na Dunaji, pisatelj mnogih učenih knjig o glasbi (n. pr. «Vom Musikalisch-Schönen»), gotovo *največi muzikalni kritikar v Evropi*, je na prošnjo g. Janka Lebaña, učitelja v Lokvi, pregledal nekatere skladbe prerano umrlega njegovega brata *Avgusta*, bivšega c. kr. učitelja v Gorici. Slavni učenjak Hanslick srčno obžaluje prerano izgubo mladega nadarjenega moža, kateri — po njegovem merodajnem menjenji — popel bi se bil sè svojim lepim talentom do visoke stopinje glasbene izobraženosti, da ga nam nemila smrt ni pokosila tako zgodaj. «Die Gesangscompositionen ihres leider zu früh verblichenen Bruders» — tako piše g. Hanslick, «zeigen *warme Empfindung* und ein *hübsches melodiöses Talent*. Bei längerem Leben und Ueben hätte sein Talent wahrscheinlich auch in *grösserem* sich erhoben». Glasbeni ta učenjak nasvetuje konečno g. J. Lebanu, da prijavi *najbolje* skladbe bratove pisoč: Sie werden jedenfalls gut thun, eine Auswahl der gelungensten Stücke ihres Bruders zu veröffenlichen.»

Kakor nam je prišlo do znanja, pripravlja uže lokevski učitelj Avgust Lebanove skladbe za tisk. V kratkem izidejo neke drobne cerkvene pesence in nekaj kasneje menda tudi druge bolje skladbe prerano umrlega blagega našega skladatelja, naj si bodo cerkvene ali posvetne.

RAZNE STVARI.

O starcu Mehimedu Ruždi-paši, ki živi v prognanstvu blizu Magnezije, pripoveduje se v Carigradu to le: Kadar se je govorilo o turških državnih prenaredbah, rekel je stari Mehemed Ruždi: To me spominja na necega propalega velicega gospoda, ki je poklical vrlo veščega gospodarskega uradnika, da mu uredi svoje stvari. Gospodarski uradnik pride i prav skrbno pregleda stvari svojega gospodarja i račune njegove hiše. Zvršivši svoj posel, prinese mu palico, torbo i par cokelj, kakoršne Turci obuvajo, kadar hodijo iz hiše. «Cemu to?» vpraša ga gospodar. — «Odpustite, gospodar» — odgovori gospodarski uradnik — «to kaže, da bi dobro storili, ako zapustite svojo hišo, če hočete da uredim vaše stvari.» Prav to bi jaz svetoval sultanu!

Opica. Nek gospod je imel opico, katera mu je opravljala nekatera navadna dela. Neki dan je skubla dve jerebici, kateri je gospod za južino namenil. Ko oskube prvo, položi jo na okno, pa kar naglo plane jastreb z bližnjega drevesa ter oskubeno jerebico odnese. Opica se jezi i smešno spakuje na drevesu sedečemu jastrebu, ki se je z jerebico mastil, skube drugo jerebico ter jo zopet na isto mesto položi, kakor prvo, sama pa se skrije za okno. Jastreb priletí po drugo jerebico, opica pa ga zgrabi, vrat mu zavije ter ga — oskube in jerebico i jastreba nese kuharju. Kuharju se je sicer jastreb nekako čuden zdel, vendar ga je z jerebico vred spekel. Gospod pa, ki je videl vse, kar je opica delala, ni se dotaknol jastrebovine.

Opice imajo čudno posnemajočo lastnost, Curcij pripoveduje, da so se Aleksandru velikemu v Indiji kakor vojaško krdelo nasproti postavile i da je mislil, da ima sovražnika pred sabo. Prav smešmo je tudi to, kako je mačko brila. Brivec je namreč hodil v hišo nje gospodarja brit. Opica se je vse, kar je delal brivec, dobro zapazila, necega dne privezala mačko na stol, opasala jej predprt, napravila mjilnico i namjilila mačko, vzela britvo ter neusmiljeno začela briti i mesariti ubogo žival.

Opica razžalitve ali tepenja nikoli ne pozabi, prej ali slej se maščuje; če se človeka še tako privadi, vendar se ne more nanjo zanašati.

Slavnemu pesniku Pučkinu so Rusi postavili v Moskvi krasen spomenik.

Angleško vojaško brodovje sredozemskega morja ne pride v Trst, kakor je bilo napovedano, ampak v Sicilijo i na Španško.

Nov denar. Bolgarska vlada k malu začne kovati lastni denar in sicer bakreni, sreberni in zlati.

Tržno poročilo.

Trgovina se je začela nekoliko bolj oživljati i kaže se, da se k malu še zboljša, naročeb dohaja uže več, tudi žitni promet utegne k malu bolj oživeti.

Kava — v najboljšem menjenju zarad ugodnih poročil iz zunanjih dežel, trgovina je bila toliko živahniša, ker prodajalci niso več blaga zadržavali, ampak gledali so, da ga razprodajo.

Olje — živa kupčija, posebno dosti se je spečalo olja srednje sorte po nepromenjenih cenah.

Riž, precej slaba kupčija po starih cenah.

Mast in slanina, srednja kupčija po starih cenah.

Petrolije — cene so mu zopet v vseh zunanjih trgovišćih poskočile, tedaj tudi v Trstu; vendar pa se ga je obilo spečalo, ker vse kaže, da mu cene še porastó.

Domači pridelki. — Slab promet po starih cenah.

Žito in moka. — Cene padajo vsled ugodnih poročil iz žitorodnih dežel, posebno vsled poročil iz Amerike, kder so cene zdatno padle. Ker se kupci nadejajo še nižjih cen, zato je bil promet neznaten.

Les — zanemarjen i po nizkih cenah.

Vrednostni papirji se dobro drže i so precej stanovitni ter utegnó še malo, vendar le nezdatno poskočiti.

Dunajska Borsa

dné 22. junija.

Enotni drž. dolg v bankovcih	73	gld.	55	kr.
Enotni državni dolg v srebru	74	»	20	»
Zlata renta	88	»	80	»
1860, državni zajem	134	»	25	»
Delnice narodne banke	829	»	—	»
Kreditne delnice	221	»	20	»
London 10 lir sterlin	117	»	15	»
Srebro	—	»	—	»
Napoleoni	9	»	32	»
C. kr. cekini	5	»	55	»
100 državnih mark	57	»	50	»

Javna zahvala.

Ostra zima in črn glad sta bila pritisnola siromašnega Istrana, in gotovo bi se bile strašne reči videle in čule iz tužne Istre, ako mu ne bi bili plemeniti ljudje ob pravem času na pomoč prihiteli.

Od mnogih stranij je prišla stradajočim pomoč, in tudi podpisanemu odboru so se oglasile na javne pozive in privatne prošnje mnoge blagodarne duše, ki so sè svojimi obilnimi darovi pripomogle olajšati teško osodo svojega jadnega brata, kateremu se je težak kamen od srca odvalil, ker je sprevidel, da so na svetu ljudje, ki ga niso v njegovej velikej stiski zabili.

Od mnogih stranij je prišla podpisanemu odboru pomoč v novcih in živežu, a največja iz lepih pokrajin Kranjske, Štajerske in Hrvatske, katere so mu poslali naši vrli bratje Slovenci in Hrvatje.

Odbor se nadeja — hvala previdnosti Božji in dobrim ljudem — da je siromašni Istran za zdaj teške nesreče rešen, ter polaga na koncu svoje delalnosti račun in kliče vsem velednušnim dobročiniteljem v svojem in imenu potolaženih nesrečenikov.

«Bratje! plemenito učinoli ste delo.
Bog predobri naj Vam plati stotero!»

Natanjčen račun o dohodkih, stroških in razdelitvi novcev in blaga se nahaja v «Naši Slogi», «Slov. Narodu» in «Obzoru».

V imenu odbora za stradajoče v Istri:

V Pazinu, dne 14. junija 1880.

Fr. Matejčič, predsednik.

A. Kalac, podpredsednik. *J. Berbuč*, tajnik.

J. Kočevar, blagajnik.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Odboru hrv. slav. gosp. družtbe. Odgovor o filokseri nahajate v denašnjej «Edinosti». Vinogradi se lahko ogledajo. — G. Dopisniku s podpisom «Vaši zvesti naročniki i dopisniki Istriani»: Pošten list ni za neslane i nepoštene burke; Vi nam pretite: «Vas bodemo očitno ograjali», mi pa Vam odgovarjamo: Hvaležni bodite, da Vas nismo zapisali v črne bukve. Boljše, da «Edinost» pogine, nego sprejema hudobne zdražbe. Zapomnite si: Pretnje se ne bojimo, ukazovati si ne dajemo!

Najboljši isterski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

Upravništva.

A. DREHER

PIVOVARNICA

v

TRSTU.

Botelje in sodci.

Lastnik, **društvo „Edinost“.** — Izdatelj in odgovorni urednik: **Ivan Tosti.**

Tisk. Fran Hvala v Trstu.